

Cách đây không lâu, mẹ tôi anh bạn tôi bên Mỹ, chúng tôi biết sự tình của mẹ tôi ở đâu, đã gọi cho gã mẹ tôi mẹ tôi chuyện, để xong gã chúng tôi nên cười hay nên khóc.

Mẹ tôi chuyện này như thế này :

Lúc đầu tiên mẹ tôi Hà Nội, tôi không khi nào tìm nhà của mẹ tôi ở đâu, hiện làm nghề mẹ tôi khu phố văn hóa.

Thầy có một đứa trẻ đang nô đùa ngoài đường ngõ, tôi hỏi :

- Đây các cháu, các cháu có biết nhà ông ở khu phố văn hóa này ở đâu hay không ?

Mẹ tôi đứa bé trai, khoanh trên đầu mẹ tôi tuấn, ngẩng nhìn tôi bằng ánh mắt xúc phạm và ranh mãnh, rồi đáp lại tôi :

- Biết nhưng...đéo chứ.

Tôi lúc đầu, tiếp tục đi sâu vào con hẻm văn hóa. Gặp mẹ tôi thanh niên, tôi liền hỏi :

- Anh ơi, anh có biết nhà ông ở khu phố văn hóa này ở chỗ nào hay không?

Gã trẻ tuấn cười thêm nhòm góc nhìn tôi và trẻ lúc cợt nhả :

- Đéo biết.

Mẹ tôi rồi cũng tìm thấy nhà ông ở khu phố văn hóa. Khi gặp ông, tôi kể lại chuyện này cho ông ta nghe rồi tôi than thở :

- Anh ơi, các bác cha mẹ ở đây không dạy dỗ con em hay sao mà để chúng nó ăn nói với người khác khách lạ một cách thô bỉ và tục tĩu đến thế hả anh ?

Chúng tôi suy nghĩ, ông ở khu phố văn hóa đã thu hút tôi ngay:

- Có dạy dỗ chứ, nhưng chúng nó...đéo nghe.

Lúc này người con gái của ông bạn tôi, hiện là mẹ tôi cô giáo dạy môn văn, về nhà trẻ ở trường và tôi liền đem câu chuyện này ra mà kể.

Thay vì trẻ lúc tiếp tục tiếp cho tôi, cô giáo xin phép thu hút tôi một sự việc như sau :

Hôm nay, cháu gái ông bài văn, có đơn trình bày thành tích anh hùng và dũng cảm của nhân dân ta đã đánh giặc Tây, đã đánh nhào giặc Mỹ...Cuối cùng, cháu kêu mẹ tôi em trai tôi như thế này và nói :

- Em hãy nhìn nghĩa xem hai chữ “dũng cảm là gì ?”

Nó đứng lên, suy nghĩ mẹ tôi lúc rồi đáp lại tôi :

- Thế cô, nghĩa là...đéo sao.

Sau đó, trong cuộc tiếp xúc với ông bạn trẻ ở giáo dục và đào tạo, cháu liền đem câu chuyện này cho ông ta nghe.

Nghe xong, ông bạn trẻ về đêm chiêu, ra đi để suy nghĩ lung tung. Cuối cùng, ông nghiêm nghị nhìn tôi, rồi gật gù như một triết gia uyên bác về mặt khám phá ra một chân lý cao siêu, ông ta chậm rãi đáp :

- Ờ, nó có nghĩa như thế thì cũng...đéo sai.

Nghe vậy, tôi chua chát nghĩ thế trong lòng :

- Giáo dục và đào tạo theo kiểu này thì đất nước mình...đéo khá lên được.

Gã nghĩ rồi mẹ tôi chuyện trên đây chỉ là một giai thoại để cợt nhả “phụ ra” với mẹ tôi chỉ đích...châm chích chữ nào đó mà thôi. Nhưng câu chuyện này là một câu chuyện có thật mẹ tôi chăm chú nghe, do mẹ tôi cha già kính đã kể cho gã nghe.

Vào buổi sáng ngày 10 Giáng sinh, cha già để xe ở nhà thờ rồi đi nhà thờ rồi đi ban thờ vào

## Chị

T&#225;c Gi&#7843;: Gã Siêu

Th&#7913; B&#7843;y, 01 Th&#225;ng 10 N&#259;m 2011 07:57

---

lúc tám giờ. Cũng trong khoảnh khắc gian nan ấy, có hai vợ chồng nhà kia chông chênh u lù c đ c v i nhau vì lý do gì, đã ch i b i nhau m t cách th m t .

Th nh ng, đang lúc hăng say d n cho nhau x i nh ng th cao l ng m v , ch v nhác th y bóng cha già s p đi qua bên đ ngh ...đình chi n. Ch nói :

- Thôi, không cãi nhau n a, cha đ y.

Anh ch ng còn đang h m h c và t c t i, t trong nhà chỗ mớm ra ngoài ngõ và quát l n:

- Cha thì ông cũng...đéo s .

Ngay lúc đó, v cha già kh kính c a gã đ p xe ngang qua và đã nghe th y “nguyên văn” câu nói y.

Nh v y, ch ng ph i ch có ng i Hà N i m i ch i, mà ng i Saigon cũng ch i. Ch ng ph i ch có ng i mi n B c m i ch i, mà ng i mi n Nam cũng ch i. Ch ng ph i ch có đ n ông m i ch i, mà đ n bà cũng ch i. Ngôn ng ch i là ngôn ng chung c a m i ng i, m i n i và trong m i lúc, t đồng sang tây cũng nh t c chí kim.

Và g n đây, gã th y hi n t ng này xem ra đã bùng n mãnh liệt và liên t c phát tri n n i gi i...n sinh. C nhìn nh ng c p môi ngây th và xinh đ p y phát ngôn m t cách b a bãi, tuôn ra rông r ng nh ng l i ch i b i c c n. Ch ng khác gì các bà hàng cá, hàng tôm, hàng th t... D ng nh đ i v i các em m i nh n này ph i bi t ch i m i là dân ch i th thi c, chính hi u con nai vàng ng ngác.

Tình c đi qua m t đám n sinh đang chu m l i bình lo n v lão n , lão kia. Nh ng nh ng lão y là ai th ? Gã xin th a nh ng lão y có khi là cha m c a h , có khi là th y đ y c a h và cũng có khi là...b b ch c a h n a.

Nghe đ c nh ng l i bình lo n này, h n nhi u ng i s ph i s n gai c, n i da gà và phát s t phát rét lên y ch . N u có s ng l i, Đ c Kh ng T cũng ph i th dài th n th t, r i sau đó l n ùng ra mà ch t, mi ng v n còn nói nh ng l i sau cùng nh mu n c nh báo :

- H ôi! H ôi! H u sinh kh ... . T đ c công dung ngôn h nh c a ta bi n s ch đ ng nào c r i ?

Nh trên gã đã xác quy t b ng c hai tay l n hai chân r ng :

- Ngôn ng ch i là ngôn ng chung c a m i ng i m i n i và trong m i lúc.

Th c v y, đã là ng i thì ai cũng có tình c m. Và theo s phân tích c a ng i x a, thì có b y th tình c m chi ph i toàn b đ i s ng con ng i và đ c g i là th t tình.

Vì v y, gã xin c ti ng l i dài h i thanh minh thanh nga r ng : th t tình y đây ch ng ph i là m t đi tình yêu đ r i phát bu n phát s u mà đi lang thang nh ng i cõi trên. Trái l i, th t tình là b y th tình c m ch t ch a trong lòng con ng i, đ i khái nh sau :

*Th nh t h là m ng.*

*Th hai n là g n.*

*Th ba ai là bu n.*

*Th t c là s .*

*Th năm ái là yêu.*

*Th sáu là ghét.*

*Th b y đ c là mu n.*

Kinh nghi m cho th y khi cái s “n” t c là cái s gi n n i lên ùng ùng, nó s ám vào l c ph ngũ t ng khi n cho đ ng s nh b t u h a nh p ma, m t đ tía tai và th nào mi ng cũng phát ra nh ng l i ch i b i đ c đ a.

V y th nào là ch i ?

Theo gã nghĩ ch i là bi u l s nóng gi n c a mình b ng nh ng l i l thô l , xúc ph m t i ông bà cha m ng i ta, gán cho ng i ta nh ng tên x u xa c a súc v t, hay cho ng i ta ăn nh ng

cô a là ...Như vậy, sự chia sẻ giữa hai người bạn đi đôi với nhau nói chung.

Gã không phải là một nhà ngôn ngữ học, nhưng xem ra cách chia sẻ của dân An-nam-ta và trẻ em là vậy, và đây là một ý tưởng, ăn đót như ngôn ngữ dân tộc khác trên trái đất này.

Nếu coi việc chia sẻ là một cách ngôn ngữ, thì sẽ có thể phân chia thành hai loại.

Loại thứ nhất là chia sẻ mãn tính.

Chia sẻ mãn tính là một cách chia sẻ xuyên suốt. Người mẹ chia sẻ ngôn ngữ này, hình thành ra là phần chia sẻ. Họ chia sẻ một cách tự nhiên. Họ chia sẻ một cách vô tư, không tư lợi và chi sẻ. Nếu không chia sẻ thì xem ra họ sẽ bị nhốt trong miếu hay bị ngạt thở ngay khó chịu.

Trong câu nói nào của họ cũng phải đi kèm theo một thứ tiếng, như tiếng Địch hoặc tiếng Congo... Tất cả đều trở thành một thứ âm thanh cho ngôn ngữ của họ đi kèm tròn trịa, đi kèm hài hòa và cân đối.

Họ còn bé sống trong núi, tên nào chia sẻ mà bị thay đổi giám sát và đi kèm, sự biến đổi không luật và chi tiết trong năm, thay vì đi kèm đi "bát phát", thì sự phân biệt nhà để làm công tác. Vì thế, những tên "ghiên" chia sẻ, đã biến ra những tên ngành và thanh tao hơn đi kèm mà chia sẻ, cho dù biến đổi vẫn là thô tục.

Chàng hỏi như thế "đi đâu" :

- Ông đi đâu sao ...

Chàng hỏi như thế "bè m" :

- Bè m nó ch, ông đánh cho v m ra bây giờ.

Thanh th, đám trẻ con thối mái qua một thứ giám sát cái vù, mà chàng hỏi hỏi chi.

Gã có một anh bạn mẹ chia sẻ ngôn ngữ này một cách "thâm niên quân v". Là miền ngôn ngữ B, nhưng vì sống lâu năm với đám học trò như những người miền Nam, nên tiếng đi kèm của anh ta cũng bị pha trộn.

Họ như lúc nào trên môi miệng anh ta cũng vang lên điệu khúc "đ m". Vì thế, gã đã phong cho anh ta cái họ danh là "ông thầy Đ M".

Ngày kia, anh ta đang lái xe phom phom đi trên đường phố, nhưng có vì đi đường hay sao vậy, anh ta đã va quẹt vào chiếc xe của một cô gái. Thế là nhanh chóng, anh ta xuống xe, xoa chân múa tay mà chia sẻ :

- Đ m, lái thế mà coi đi đâu à. Bị đâm bị mù hay sao ?

Tôi nghi ngờ cho cô gái, hai mặt rưng rưng như muối nước khóc, lên tiếng năn nỉ hỏi anh ta:

- Thôi mà chú. Tôi nghi ngờ cháu. Chú đừng chia sẻ n a. Cháu sống m. Hỏi bao nhiêu cháu xin đi n .

Vậy thì nhà, gã bèn hỏi anh ta :

- Sao lúc đó ông hung hăng con bị xít đi n thế ?

Anh ta đi kèm nhiên trả lời :

- Đ m nó ch, họ đi kèm xe là phần chia sẻ liên tục. Bị chia sẻ thì chia sẻ thế nào, thì chia sẻ chia sẻ cũng chia sẻ như vậy. Đó là quy luật của muôn đời, mà phần như cho kẻ, rồi đem ra mà áp dụng mọi khi...họ sống nghe con.

Địch biết như thế là khi tâm hồn anh ta sống khoái và ngả vào bàn như u. Anh ta đã từng phát biểu một cách hách xì xằng :

- Đã không "dzô" thì thôi, "dzô" thì là một chăm ph m chăm. Đ m thế m đi!

Thậm chí anh ta còn cao giọng nghêu ngao hát :

- Đâu có tình yêu thế này, đó u ng r u thế thì u.

Đâu có tình bác ái, đó u ng r u không say.

Đâu ý hiếp tâm đ u, đó u ng chăm ph n chăm.

Còn rồi thì như u như ng sống vi c hay ho hơn đi kèm với "ông thầy Đ M" này, nhưng gã xin khép lại .

đây đ̣i p̣ c̣ bàn ṿ cḥ ng ḅ nh cḥ i.

Lọi tḥ hai là cḥ i c̣ p̣ tính.

Cḥ i c̣ p̣ tính là tḥ cḥ i đ̣t xụt, khi ṭ ái ḅ cḥ m ṃ ch và ṣ nóng gị n ḅ c lên đ̣u, khị n ng̣ i ta cḥ i thành ṭ ng câu hay thành ṭ ng bài ṿ i ý đ̣ thâm hị m nḥ m ḥ nḥ c đ̣i pḥ ng, làm cho đ̣i pḥ ng pḥ i te tua nát ṇ c.

Tùy theo tính tình c̣ a ṭ ng ng̣ i mà c̣ n ḅ nh c̣ p̣ tính này mang nḥ ng âm đ̣ khác nhau.

Tṛ c ḥ t, đ̣i ṿ i ṿ i nḥ ng ḳ nhát gan, không đ̣ can đ̣ m bị u ḷ ṣ ḅ c ṭ c ra bên ngoài, bèn nụt gị n mà cḥ i lén hay cḥ i tḥ m.

Cḥ i lén là cḥ i sau ḷ ng, là cḥ i lúc ng̣ i ta ṿ ng ṃ t. Ḥ gị ng nḥ ḥ i đ̣ ng nhà chụ t. Cắm thù tṛ c ṣ dã man c̣ a ṃ y lão mèo, dòng ḥ nhà chụ t đã ḥ p ḥ i đ̣ ng và trong cụ c đ̣ i ḥ i này, ṭ tên chụ t c̣ ng đ̣ n tên chụ t nḥ t, ṭ t c̣ đ̣ u to ṃ m cḥ i ḅ i ṃ y lão mèo. Tḥ nḥ ng khi ṃ y lão mèo xụt hị n, thì ḥ hàng nhà chụ t đ̣ u ṃ nh ai ṇ y tṛ n, ḅ c̣ a cḥ y ḷ y ng̣ i. Giá nḥ có ṃ t tí trí khôn đ̣ suy nghĩ, thì không thị u nḥ ng tên chụ t khom ḷ ng quì g̣ i mà ṇ nh ḅ ṃ y lão mèo.

Còn cḥ i tḥ m là cḥ i âm ̣ trong cõi lòng c̣ a mình mà không phát thành tị ng thành ḷ i, ḅ n lãnh ḷ m thì cũng cḥ ḷ m ḅ m ṇ i c̣ a mị ng mà thôi. Nhị u khi c̣ n gị n làm cho thâm gan tím rụt, mà ḅ n ṃ t thì ṿ n c̣ pḥ i ṭ i c̣ i, cho dù cái c̣ i có quay qụ t và héo ḥ t.

Tị p đ̣ n, đ̣i ṿ i nḥ ng ḳ ḅ o pḥ i thì ṣ ḅ c ṭ c đ̣ c phát tị t ra bên ngoài, nḥ t là ṇ i mị ng ḷ i ḅ ng nḥ ng ḷ i ḷ c̣ c̣ n và thô ḷ . Đ̣ ng tḥ i, tùy theo đ̣i ṭ ng đ̣ c nḥ m ṭ i, gã có tḥ chia lọ i cḥ i này thành hai kị u.

Kị u tḥ nḥ t là cḥ i tṛ c dị n, hay nói theo ngôn ng̣ tin ḥ c, thì đó là cḥ i tṛ c tuỵ n, nghĩa là cḥ i tḥ ng vào ṃ t đ̣i pḥ ng, cḥ ng c̣ n pḥ i ṇ nang, cḥ ng c̣ n pḥ i rào tṛ c đón sau.

Nḥ ng “ḷ i hay và ý đ̣ p” cũng nḥ nḥ ng món “cao ḷ ng ṃ ṿ ” c̣ tuôn ra ào ào, khị n cho đ̣i pḥ ng ḅ ṭ i tấm ṃ t mũi cḥ ng bị t đâu mà đ̣ . Ṇ u không có ṇ i ḷ c thâm sâu, thì cḥ c cḥ n ṣ ḅ ...ṣ m bà chè ṃ t thôi. Kị u cḥ i này đ̣ c bàn dân thiên ḥ g̣ i cḥ i ṭ i ḥ t sen, cḥ i nḥ tát ṇ c.

Kị u tḥ hai là cḥ i gián tị p. Ta c̣ gào to gị a làng và gị a xóm, gị a đ̣ ng và gị a pḥ , đ̣ cho ai có ṭ t thì pḥ i gị t mình. Ta c̣ rút dây cho ṛ ng pḥ i đ̣ ng. Ta c̣ ṇ ṣ m bên đông cho đ̣ ng ṭ i bên tây. Ta c̣ nói đ̣ y đ̣ cho đây pḥ i cḥ nh lòng. Vì tḥ , kị u cḥ i này đ̣ c bàn dân thiên ḥ g̣ i là cḥ i đ̣ ng, cḥ i kḥ ng, cḥ i lông bông, cḥ i xiên cḥ i xéo...

Ṃ t đ̣ a bé ḥ c trò ngḥ ch ng̣ m trong ḷ p, ḅ ông tḥ y đánh cho ba roi. Trong khi ông tḥ y qụ t cái roi xụ ng, đ̣ a bé theo pḥ n x̣ ṭ nhiên bèn đ̣ a tay ra đ̣ . Cḥ ng may cái roi đ̣ ng pḥ i cái móng tay đ̣ a bé và làm cho nó cḥ y máu.

Đ̣ a bé ṇ c ṃ t ḷ ng tròn cḥ y ṿ nhà ḳ ḷ và ṭ oán ṿ i ḅ nó. Ông ḅ cáu tị t bèn làm ṃ t màn cḥ i đ̣ ng. Ông ta ṿ a cḥ y đ̣ c theo con đ̣ ng duy nḥ t trong làng, ṿ a quát tháo ̣ m ̣ t :  
- Tiên ṣ ḅ nó. Nó không đ̣ , nó không đau, nó dám đánh con ng̣ i ta nḥ tḥ kia à. Tiên ṣ ḅ nó...Tiên ṣ ḅ nó...

Gã có tḥ qụ quỵ t đ̣ c ṛ ng vị c cḥ i đ̣ ng hay cḥ i xiên cḥ i xéo ṇ i ṃ t ṣ quí bà quí cô đã đ̣ t ṭ i trình đ̣ ngḥ thụ t ṿ i cḥ t ḷ ng cao, ṇ u không mụ n nói là tuỵ t ṿ i và trên c̣ tuỵ t ṿ i ṇ a.

Ḥ cḥ i có cung có đ̣ u và có tṛ m có ḅ ng. Ḥ cḥ i thành câu thành cú và thành bài thành ḅ n. Ḷ i ḥ cḥ i cḥ ng khác chi ṃ t bài tḥ , có ḅ ng có tṛ c và có ṿ n có ṿ . Tị ng ḥ cḥ i khi thì đ̣ n đ̣ p nḥ thác lũ, khi thì ṇ non ai oán nḥ tị ng ng̣ i ṿ ṇ c ṇ tị n đ̣ a ng̣ i cḥ ng vào ṇ i chín sụ i.

Tṛ i ḅ t đ̣ u nhá nhem. Bà hàng xóm ném ṃ t ṇ m thóc xụ ng khọ ng sân đ̣ t và lên tị ng g̣ i :

## Chị

T&#225;c Gi&#7843;: Gã Siêu

Th&#7913; B&#7843;y, 01 Th&#225;ng 10 N&#259;m 2011 07:57

---

- Chị t, chị t, chị t...

Bà y gà l c t c kéo nhau v, m nh ng h t thóc cu i cùng trong ngày tr c khi lên chu ng.

Bà hàng xóm đ m đi đ m l i mà sao v n thi u m t anh gà tr ng choai. R i bà đ m l i đ m đi mà sao v n c thi u. Và th là bà ra đ ng tr c ng, m t long lên cng c c, c t cao gi ng the thé mà chị m t bài c th.

Nhân v t đ c bà u ái nh m t i thu c vào hàng vô ngã, “impersonnel”, nên l i chị c a bà cũng vu v và bâng qu . Tuy vu v và bâng qu , nh ng l i nh m tr c ti p t i m t th ng cha nào đó đã c gan dám ăn c p gà c a bà.

Ti ng chị c a bà nh gió chuy n t i các gia đình trong khu xóm :

- *Cha tiên s ông c ,*

*ông k b y đ i nhà nó.*

*Nó ch ng b công nuôi,*

*mà l i mu n ăn không c a bà.*

*Thì đây bà cho nó ăn....*

T i chị này thì xin cho gã t đ c b và c t xén, không dám vi t thêm n a vì s s làm cho k thanh s ch m t lòng khi t t nh. Chị bi t r ng anh gà tr ng choai c a bà hàng xóm sáng hôm sau đã xu t hi n th t s m trên kho ng sân đ t. Anh ta v cánh đùm đ p, r i c t gi ng mà gáy. Có l đêm hôm qua anh ta đã đi tán t nh, hay đi m ng sinh nh t c a m t ch gà mái t nào đó chẳng ?

V vi c chị b i cũng nh v nhi u vi c khác n a, đôi khi đã x y ra m t ngh ch lý đáng bu n trong ph m vi gia đình.

Th c v y, cha m nào cũng mu n đ y b o con cái mình ph i nghiêm túc trong l i nói, tránh đi nh ng l i nói nóng n y, c c c n và t c t u. Th nh ng, chính nh ng b c làm cha làm m y l i luôn có nh ng l i nói nóng n y, c c c n và t c t u y trên môi trên mi ng c a mình.

M t ông b đã căn đ n con mình nh sau :

- Mà nh nhé, không đ c nói t c nghe con. Mà mà nói t c, ông cha s nghe th y, thì ông y s x o l i i mà đ y. Đ m mà đã nghe rõ ch a ?

Cũng th , m t bà m luôn nh c nh đ a con gái c ng c a mình ph i thành th t. Th nh ng, khi có ng i đ n đòi n , bà đã tr n k d i b p và sai đ a con gái ra nói ng i khách b t đ c dĩ y r ng bà đi v ng.

Đ a con gái m c ng và r t ngậy th nói v i ng i khách :

- Th a bác, má cháu b o cháu ra nói v i bác r ng má cháu không có nhà.

Cũng th , bu i sáng nghe chuông nhà th vang lên, ông b cu n mình trong chn, v i lên ti ng gi c giã con cái :

- Nào, th c đ y, dĩ đái, l y n c, súc mi ng, đánh răng, r a m t, đi l .

Trong khi con cái u o i th c thi nh ng m nh l nh k trên, thì ông b v n c n m ng n ng...n ng đ n đ cháy khê cháy khét.

Th o nào, khi ng i ta h i m t c u bé r ng :

- Em mu n gì ?

C u bé không ng n ng i tr l i :

- Em mu n làm ng i l n.

Ng i ta h i ti p :

- T i sao l i th ?

C u bé nho n m t n c i đ y bí m t và nói :

- Đ đ c chị t c, nói đ i và n m ng n ng mà không b la m ng!

Cha m nói m t đàng nh ng l i làm quàng m t n o, thành th tr ng đánh xuôi kèn th i ng c,

## Chị i

T&#225;c Gi&#7843;: Gã Siêu

Th&#7913; B&#7843;y, 01 Th&#225;ng 10 N&#259;m 2011 07:57

---

những người dõ y bõ o cõ a hõ không đõ sõ c thuyõ t phõ c con cái.

Phõõ ng thõ giáo đõ c đõ t hõ u quõ cao nhõ t, đõ chính là gõõ ng sáng cõ a cha mõ , bõ i vì chõ gõõ ng sáng cõ a cha mõ mõ i là mõ t bài giõ ng hùng hõ n hõ p đõ n đõõ c con cái mà thôi, chõ thõ mà ngõõ i xõ a đã bõ o :

- Lõ i nói nhõ gió lung lay,

Võ c làm nhõ tay lõ i kéo.

Đõ kõ t luõ n, gã nhõ lõ i lõ i ngõõ i xõ a đã khuyõn :

- Hõy ngoáy lõõ i bõ y lõ n trõõ c khi nói.

Cõ nghĩa là phõ i thõ n trõ ng đõ n đõ trõõ c khi nói, đõ tránh đi nhõ ng lõ i chõ i bõ i và tõ c tũ , trái lõ i hõy cõ nhõ ng lõ i ôn tõ n và thành thõ c đõ tõ o đõõ c mõ t bàu khí hòa thuõ n cũng nhõ bõ c đõõ c mõ t nhõ p cõ u cõ m thông, vì :

- Lõ i nói chõ ng mõ t tõ n mua,

Lõ u lõ i mà nói cho võ a lòng nhau.

Hõ n thõ nõ a, kinh nghiõ m cũng cho thõ y :

- Ngõ m máu phun ngõõ i, trõõ c đõ miõ ng mình.

Hay nhõ ngõõ i Pháp cũng đã bõ o :

- Khi chõ i bõ i thì chính chúng ta lõ i là ngõõ i đõ u tiên phõ i nghe nhõ ng lõ i tõ c tũ õ y.

Hõ n thõ nõ a, lòng đõ y thì mõ i tràn ra ngoài. Cõ cõ vào lõ i nói mà thiên hõ cõ thõ đánh giá đõõ c con ngõõ i chúng ta. Nõ u lõ i nói cõ a chúng ta cõ c cõ n và thô lõ , thì con ngõõ i chúng ta cũng cõ c cõ n và thô lõ nhõ võ y. Trái lõ i :

- *Chim khôn kêu tõ ng rõ nh rang,*

*Ngõõ i khôn tõ ng nói đõ u dõng đõ nghe*